

TTIPI-TTAPA

JOSE MANUEL IRIGOIEN

T *tipi-ttapa* aldizkariaren historia laburra aipatzen hasiz gero, lehenik eta behin, hiruhilabetekari gisa sortu zela esan beharko genuke. Lehen alea, 1981eko neguan argitaratu zen. *Offset*-ez erreproduzita, berrogei orrialdekoa, zuri-bel-tzean eta idazmakinez idatziriko testuekin diagramatua.

Osagarri grafikoak marrazkiz eta argazkiz batez osatuak zeuden batez ere. Tirada laurehun alekoa izan zen eta nagusiki Bortzirietan banatu zen.

BULTZATZAILEAK

Ez zen kurtur elkarte edo beste inolako erakunderen babespean sortu. Ideiaren bultzatzailea, hamar bat pertsonen osa-

tutako lagun-talde bat izan zen. Geroago, talde honek *Ttipi-ttapa* izena eramanen zuen Kultur Elkarte sortuko zuen, 1984ean zehazki. Euskara bultzatzeko lagungarri gerta lekiokoen ekimena aitzinera eramatea zen taldearen helburua, eta ekimen hori, aldizkari baten argitaratzean gorpuztu zen. Beraz, hasiera-hasieran hizkuntza bultzatzea izan zen soil-soilik aldizkaria argitaratzearen justifikazioa. Aldizkariaren edukina eta aldizkaria nagusiki informazio-esparrukoa izatea ez zen garbiki planteatu beranduago arte.

BITARTEKOAK ETA EGITURA

Elkarte edo erakunderen baten babespean ez egoteak, kasu honetan behintzat, bitartekoen urritasuna dakar. Hau da, aldizkariak ez du lokal propiorik izan den denbora dextentean. Bultzatzaileak dira asti libretan aldizkaria egin eginen dutenak eta ez da inor iharduera hori burutzeko liberatua egonen. Nolanahi ere, Udal eta beste zenbait erakundetan diru-laguntzak eskatuko dira, aldizkariaren salmentaz esku-ratzen ez dena osatzeko.

ALDIZKARIAREN EDUKINA, ESPARRUA ETA MAIZTASUNA

Edukinari dagokionez, lehen aleak bereziki, bertako kontu zahar, erreportaia, elkarrizketa, denborapasa eta literatur lanez osatuak zeuden, batez ere. Hori bai, bertakotasunaren ikus-pegitik eginak beti. Hasieran ez dago sail definiturik eta guztia nahasia eskainiko da. Denborarekin eta arian ariaz, edukin saillkapena indartzen joanen da eta fase honen azken urteetan, sail definituagoak eta indartsuagoak soslaitzen eta gauzatzen joanen dira. Horrekin batera, herrietako informazio puntualak eta gaurkotasuneko erreportaiek eta elkarrizketek gero eta leku gehiago hartuko dute, eta aldi berean, kontu zaharrek, sormen-lanek eta, oro har, literatur lan guztiek indarra eta interesa galduko dute beste sailekin konparatuz.

Esparruari dagokionez, hasieran batez ere Bortzirietan banatzen zena, denborarekin beste eskualde batzuetara ere

zabaltzen joanen da: Malerreka, Baztan eta Leitzaldera alegia. Era berean, kolaboratzaile eta erreportai/elkarrizketatan nabaritu eginen da esparrua zabaldu dela. Oro har, zabaltze eta hazkunde-prozesua bizi du aldizkariak.

Bestalde, maiztasunaren batezbestekoa hiruhilabetekoa bada ere, aspektu hau ez da zehatz-mehatz betetzen, neurri handi batean aldizkariaren egitura “amateurrak” behartuta.

Denboraldi honetan, 1981etik 1989ra alegia, aldizkarian ez da publizitaterik agertuko.

HEDAPEN-MODUA ETA FINANTZABIDEAK

Garai hartan, 1981etik 1989ra konkretuki, ez ziren inoiz 700 ale baino gehiago argitaratu. Horietatik 150 harpidedunak ziren eta gainerantzekoak eskualdeko liburudenda, taberna eta dendetan jartzen ziren salgai; banaka batzuk, Iruñea, Donostia eta Irungo liburudendatan.

Finantzabidea, bestalde, salmentetatik eta erakunde publikoen (Vianako Printzea Erakundearen, eskualdeko zenbait udalen, Eusko Jaurlaritzaren...) laguntzetatik jasotakoan oinarritzen da. Nolanahi ere, denboraldi guzti horretako aurrekontuek ez zuten inoiz milioia gainditu; izan ere, inprenta eta fotomekanikakontzeptuak ziren gastuen ia kontzeptu bakarak.

INFORMAZIOAREN TRATAERA

Informazio lokalaren trataera jorratzen hasi zenean, irizpide garbirik gabe garatu zen. 1984etik aitzinera herrietako informazio puntuala biltzen duen sail finkorik baldin badago ere, joera hau gero eta garrantzi handiagoa hartzen joanen da denborarekin. Eta honetan, maiztasunak, hiruhilabetekari izateak alegia, informazioaren jarraikortasunerako zailtasun gehigarria suposatzen zuen gehienetan, eta irakurlegoari, aldizkariaren segimendua oztopatzen zion seriocki.

Bestalde, hainbat kolaborazio eta informazio sinatu gabe argitaratuko dira normalean, eta horrek, neurri batean eta

intentzionatua izan gabe, aldizkariari tonu marjinal eta editorializatuagoa ematen zion.

Alde batetik bi aspektu hauek eta bestetik egituraren prekariotasunak, zortzi urteren buruan aldizkariaren krisia ekarriko dute.

HASIERAKO EGITURAREN KRISIA

Aipatu bezala, erabat lagun-talde baten boluntarismo hutsean oinarritutako egiturak eta, horrekin batera, aldizkariaren ordurarteko formula periodistikoaren planteamendu ez-osatuak, formula berrien bila hastera behartzen dute berau. Aldi berean, marjinaltasunaren hesi estuak hautsi nahiak eta beste tokitan martxan zeuden esperientzia ezberdinen berri izateak (*Arrasate Press*-en esperientzia batez ere), aldaketa eta eraberritze-prozesua nabarmenki azkartuko dute.

Nolabait esatearren, ariz eta ikusiz egitura periodistiko osoago bat seriooki eratu beharraren premia agerian jartzen da. Hortxe zegoen kokka, komunikabide gisa eraginkorrakoak izateko, eraberritu ala desagertu.

1989ko udazkenean eta *Arrasate Press*-en esperientzia hurbilgotik ezagututakoan, aldizkariaren egitura osoa goitik behera birplanteatu eginen da eta emaitza gaur eguneko hamaboskaria izanen da.

EGITURA BERRIA

ILDO NAGUSIAK

Kazetal egitura berri bat jarriko da martxan. Hasteko, argitalpenaren maiztasuna hiruhilabetekari izatek hamaboskari izatera pasako da. Soil-soilik harpidetza bitartez banatuko da aurrerantzean, eta horrekin batera, doaneko aldizkaria izatera iraganen da. Lehen aldiz *Ttipi-ttapa*-n, hiru kazetari lotuko zaizkio profesionalki kazetal zereginei; bi, informazioaren esparrian, eta bestea, publizitatean. Hauez gain, hemezortzi berriemailez eta beste hamarren bat kolaboratzailez osatutako

taldeaz antolatuko da hamaboskaria. Horretaz aparte, ekipo informatiko (hiru ordenagailu, laser-inprimagailua, *modema*...) eta argazki laborategi batez hornituko da aldizkaria. *Ttapi-ttapa*-ren erredakziotik, kazetal produktuaren fase guztiak zuzenki kontrolatuko dira inprentarena ezik. Oro har, ikuspegi profesional batetik begiraturaz antolatuko dira aldizkariaren maila ezberdinak.

ZABALKUNDE-EREMUA ETA ESPARRU GEOGRAFIKOAREN EZAUGARRIAK

Esparru geografikoari dagokionez, *Ttapi-ttapa* sei eskualde-tara —guztira hogeitabost udalerritara— zabalduko da; Nafarroaren iparraldean Baztan, Bortziriak, Bertizarana, Leitzaldea eta Malerreka eta Lapurdin Saraldera. Eskualde osoan bizi diren 27.000 inguru biztanleak, oro har, populazio txikiko herrietan banatuak daude. Herrigunerik handiena Bera da eta 3.600 biztanle ditu. Beraz, populazio-kopurua ez da batere handia eta dexente sakabanatua bizi da herri guztien artean osatzen duten ia 1.050 km²-etan (gogoan izan Gipuzkoa osoak 1.997 km² dituela eta eremu horretan 692.986 biztanle bizi zirela 1986ko erroldaren arabera).

Aspektu honek, berak bakarrik, ezaugarri propioak eransten dizkio aldizkariari maila ezberdinetan, geroago puntualki ikusiko dugun bezala.

ALDIZKARIAREN TAXUKETA

Informazio lokalek eta eskualdekoek markatuko dute aurerantzean aldizkariaren ibilbidea. Aldizkariaren sail ezberdinak, beraz, irizpide horren arabera antolatuko dira.

Aldizkariaren formatua DIN A4 neurrikoa da eta tinta bakarrean inprimatzen da. Besteak beste, hamabostaldirako agenda, herrietako berriak, eskualdearekin zerikusia duen erreportaia, elkarrizketa, kirola, osasuna, hezkuntza, denborapasa eta irakurleari eskainitako sailak dira aldiro agertzen diren sailak. Hauen artean, orrialde-kopururik handiena herrietako berriei

eskainitako sailak betetzen du (hamabost orrialde hogeitamabitik).

Bestalde, eta batezbeste, informazioaren eta publizitatearen arteko harremana 75/25ekoa da.

Aldizkaria, beti bezala, euskaraz argitaratzen da. Honekin batera eta hizkuntzaren trataerari dagokionez, estilo egokitua daramagu zonalde bakoitzaren arabera. Izan ere, zabalkunde-eremuan goi-nafarreraren hizkuntz ezaugarriak nagusi badira ere, nabarmenak dira baita lapurterarenak ere, bailara hizkuntz aldagai propio eta ezberdinak bait daude. Baztango hizkera ez da Goizuetakoaren berdina, ezta Leitzakoa Sarakoaren berdina ere. Beraz, eta batez ere herrietako kroniken sailean, berezitasun horiek bildu egiten dira eta tokian tokiko hizkuntz formak erabiltzen; hori bai, ortografiari dagokionez beti euskal gramatikaren araudiak betez.

Nolanahi ere, kontu honek, gure kasuan bederen (medio inprimatua izanik), aparteko garrantzia daukalakoan gaude. Alde batetik, euskara estandarizatuak, ikus-entzunezko zenbait mediotan erabiltzen denak alegia, bertako euskaldun ez-alfabetatuaren euskara "okerra eta ez-jakina" erabiltzearen sentrazioa sortera duen duelako eta bestalde, harpidedunen zati handi batek, hogeitamar urtetik gorakoek batez ere, gaztelera edo frantseserik eskolatuak izan direlako salbuespenak salbuespen, ez dutelako ia inoiz euskaraz deus ere irakurri. Beraz, aspektu guzti horiek kontutan hartuta jokatu beharra dago.

BANAKERA

Hasiera batean, banaketa postaz (frankeo itunduaz) egiten bazen ere, 1991ko martxotik aurrera banaketa-sare propioak antolatuak ditugu. Aldaketa honen arrazoia, frankeo itunduaren tarifen igoeran datza (gure kasuan 17,50 pta. ale eta aldi bakoitzeko). Halere, harpidedunak berdin-berdin hartuko du aldizkaria, lehen bezala, berau etxera eramanez bait zaio.

Nolanahi ere, eskualdetik kanpoko harpidedunei orain ere postaz igortzen dizkiegu aleak eta Frankeo Itunduaren kostuak estaltzearen 1.000 pta. kobratzen diegu urteko.

FINANTZABIDEAK

Bi dira, nagusiki, aldizkariaren diru-iturriak: erakunde publikoen diru-laguntzak (Nafarroako Gobernuarena eta bertako Udalarena) eta publizitateari esker jasotzen dena.

Garrantziaren arabera, honelaxe banatuko litzateke bakoitza:

- Erakunde publikoen diru-laguntzak: bertako udalen diru-laguntza eta Nafarroako Gobernuaren diru-laguntza, urteko aurrekontuaren %80 ingurukoa da.
- Publizitatekontzeptuaz eskuratzen dena, beraz, urteko aurrekontuaren %20 ingurukoa izan da orain arte.

1992RAKO AURREKONTUEN SINTESIA

Sarrerak:

Publizitatea	5.000.000
Diru-laguntzak	20.861.500
Guztira	25.861.500

Irteerak:

Kostu mekanikoak	14.628.000
Pertsonal-kostuak	9.873.000
Zabalkunde-kostuak	1.360.500
Guztira	25.861.500

INGURUNEA ETA PUBLIZITATEAREN POTENTZIALITATEA

Lehenago ikusi dugun bezala, aldizkariaren zabalkunde-eremuak dauzkan 1.050 km²-etan 27.000 biztanle baino ez dira bizi. Bestalde, esparru honetan, 1.000 biztanletik gorako herri-guneak sei dira: Bera, Lesaka, Doneztebe, Leitza, Elizondo eta Goizueta. Aipaturiko sei udalerrri horietatik lehenengo bostak dira publizitate-potentzialitate minimo bat daukatena.

Bestalde, zabalkunde-eremuaren bazterretan, komertzialki indartsuagoak diren hiriak ditugu. Alde batetik Irun, eskualde osoan baino populazio doblea bizi den hiria eta Bidasoa arroarentzako erreferentzia komertzialik handiena, eta bestetik, gauza bera gertatzen da Iruñearekin, batez ere, Leitza eta Baz-

tanaldearentzat. Maila txikiago batean baina, nolana ere, kontutan hartzekoak dira baita Hernani eta Tolosa ere.

Guzti honek, zabalkunde-eremuaren publizitate-potentzialitatea eta finantzabidearen ikuspegitik eskasa izatera behartzen du, izan ere, komertzio txikiak bait dira nagusi.

Eta aspektu horiei garrantzi nabarmena duen beste hau gehitu beharko litzaieke: bertako komertziorik gehientsuenek ez zuten euren komertzioak komunikabideetan iraunkorki publizitzeko inolako ohiturarik *Ttapi-ttapa*-ren aukera eskaini arte, eta are gutxiago publizitatea euskaraz bakarrik egiteko. Izan ere, bertan zabaltzen diren egunkarietan, ezta edizio lokalak eskaintzen dituztenetan ere, ez da inoiz, bospasei salbuespen alde batera utzita, bertako komertzioen publizitaterik agertu iraunkorki.

Alde horretatik eta *Ttapi-ttapa*-ren bitartez, negozio eta komertzioen artean publizitatearen ohitura berria nabarmenki zabaldu egin dela —betiere potentzialitatearen urritasuna kontutan harturik, jakina— eta bestalde, publizitatearen fenomeno oso inpaktantea suertatu dela baieztatu daiteke. Esan nahi bait da, gaur egun bertako komertzioek publizitzen hasteaz aparte, publizitate hori euskara hutsez egiten dutela eta horrelakorik orain dela bizpahiru urte, ez zela aurrikusten.

Halere, bada beste publizitate-mota bat, oraindik orain bere potentzialitate osoan ezin eskuratu ahal izan duguna. Instituzio publikoetatik letorkeena da berori. Erakunde publikoek hitz egiterakoan, udal-erakundeek eta hauen menpeko zerbitzuek eta, bestalde, Nafarroako Gobernuak eta bere menpeko erakundeek ari gara batez ere. Nafarroako Gobernua *ren* kasuan, nahiz eta zenbaitetan gure esparruari soilki zuzendutako hainbat kanpaina burutu izan, kasu bakan batzuk kenduta, ez da ia inoiz ere *Ttapi-ttapa*-ren aukera kontutan hartu.

Beraz, publizitatearen garapen-igurikapenei errebaso txiki bat eginez, esan dezakegu, publizitate ofizialarena litzatekeela oraindik lantzeko geratzen zaigun esparruetariko bat. Maila berean kokatu beharko genituzke baita auto-kontzesionarioak eta gisa horretako beste etxeak ere. Bertako komertzioei dagokionez, publizitate-potentzialitatearen punta-puntan gabiltza-

lakoan gaude eta ez da batere erraza izanen berau nabarmenki igo dadin lortzea.

ERAKUNDEEN DIRU-LAGUNTZAK

Aurrekontuaren sintesian ikusiriko datuen arabera, erakundeen diru-laguntzak dira urteko aurrekontuaren kopururik handiena estaltzen dutenak. Instituzio publikoekiko harremanez aritzen garenean, puntualkiago garatuko ditugu diru-laguntzak zehazten diren hitzarmenen inguruko xehetasunak.

ERAKUNDE PUBLIKOEKIKO HARREMANAK

Harreman horiek, aldizkariaren finantzabideari loturikoak dira batez ere. Harremanik estuenak Bortzirietako Udalak biltzen dituen Euskara-Mankomunitatearen ditugunak dira. Erakunde honen bitartekaritza, eskualdeko beste udalerriekin finantzazio-hitzarmenak garatu dira urtero. Hitzarmen horien helburua, aldizkariak betetzen duen funtzio sozialean justifikaturik, urteko defizita estaltzea da nagusiki. Aldi berean, aurreko urteko txostena eta hurrengorako aurrekontua, herrix herriko harpidetza-mailak eta bestelako xehetasunak ezagutzera ematen zaizkie udal guztiei.

Nafarroako Gobernuari dagokionez, nafar komunikabideetan euskara bultzatzeko beronek urtero luzatzen duen laguntza-deialdiaren bitartez gauzatzen da.

Aspektu finantzarioekin loturik ez dauden harremanak, aldiz, erakunde publikoek eskualde-mailan antolaturiko kanpaina ezberdinetan parte hartzera mugatzen direnak dira. Kanpaina hauek, gehienetan, euskararen ingurukoak izan dira orain artean.

Beste maila batean, Berako Udalak erredakzioa, argazki-laborategi eta biltegia kokatzeko lokalak eta argindarra uzten dizkigu.

JUSTIFIKAZIOAK

EUSKARAZ

Batezbeste, eta eskualde osoa kontutan harturik, populazioaren %80 baino gehiago euskalduna da estatistika-datuen arabera. Halere, euskararen presentzi maila ez dator bat ezagutza-mailarekin, eta honetan, euskararen normaltasuna gizartearen maila eta sektore guztietara zabaltzeko bidean, euskara komunikabideetan ere normal erabiltzea kontutan hartu beharra dago. Planteamendu hauekin *Ttipi-ttapa*kguztiz bat egiten du eta horretan dihardu tinko gaur egun.

Beraz, ikuspegi horretatik begiraturik, *Ttipi-ttapa*-ren helburua ere ingurua euskalduna izatea eta aldizkariaren betiko helburuekin koherente izatea da funtsean.

Euskaraz gain, gaztelania eta frantsesa erabiltzea aukera bat izan bazitekeen ere, gure kasuan beti bazterrera utzi den aukera izan da, eta horren arrazoia, goian aipatutakoan bilatu beharko litzateke.

HAMABOSKARIA

Gaur egun eskuartean ditugun bitartekoen arabera, ezinezkoa egiten zaigu hamaboskaria astekari bihurtzea. Dena den, astekari izatea tentagarri izan bazitekeen ere, eskualdean populazio handiko herririk ez denez, informatiboki, hamaboskariarekin ongi bete dezakegu hedapen-eremua. Jakina bait da, populazio handiago eta trinkoagoek aisa informazio gehiago sortzen dutela kontrako kasutan baino.

DOHAINIK

Hamaboskariaren harpidetza dohainik izateak posible egin du harpidetza-kopurua hagitzez ere zabalagoa izatea. Gaur egun, eskualdeko bost familiatatik hiru *Ttipi-ttapa*-ren harpidedun bihurtu da. Bestalde, zenbat eta handiagoa den harpidetza-maila gero eta interesgarriagoa da publizitatearentzat, eta hori, diru-iturri bat da.

Nolanahi ere, doaneko harpidetza ez litzateke bideragarria izanen, erakunde publikoek ez balute gaur egun *Ttipi-ttapa*-rekiko hartua duten konpromisua bere gain hartuko.

IRAKURKETA AZKAR ETA ERRAZEKO INFORMAZIOA NAGUSI

Izan ere, herrietako informazioa da irakurleagoak gehien estimatzen duena. Kontutan hartu behar da, gure eskualdean behintzat horrela bait da, herrietako informazioa ez dela beste egunkari eta mediotan apenas agertzen. Guk informazio hori hamabosteroeskaintzean, bertako irakurlearen behar hori ase egiten dugu, eta gainera, informazio horrek, eskualde osoko herrien arteko harremanak trinkotu egin ditu nabarmenki. Herri guztiek euren “eskaparatea” aurkitu dute *Ttipi-ttapa*-n.

Bestalde, aldizkariaren diagramazioak, berau azkar eta erraz irakurtzea posibilitatu egin behar du. Estetikoki atsegina izatea eta hamaboskariak dakarren informazioa begietatik sartzeari lortu beharra dago. Bide horretan, argazki ugariak eta infografiek, helburu hori lortzea erraztu egiten dute.

Seguraski, fenomeno hori ez litzateke berdina izanen nagusiki gaurkotasuneko berriak agertu beharrean aldizkariaren pisua literaturan, komikietan, kontu zaharretan edota bertsolaritzan egonen balira. Honek ez du esan nahi, noski, gai hauek sekulan agertu behar ez luketenik, interes orokorragoa duten sailak nagusi izan behar dutela baizik.

HARPIDETZEN BITARTEZ

Banaketarako beste aukerarik baldin badago ere, harpidetza nominalaren bitartez hedatzea da martxan dugun aukera bakarra. Gure ustez, biderik arrazionalena da harpidetzen bitartez funtzionatzea, aldizkariarekiko interesa erakusten dutenen kopuru zehatza dakigulako aldirio.

